

الحمد لله
والصلاة والسلام
على رسول الله
آله وصحبه
الطيبين الطاهرين

خوانین و مقررات

دیہ

(سامل اعضاء ، منافع و ارسن)

به همراه جدول مقادیر دیہ اعضاء بدن متناسب با قیمت دیہ سال ۱۴۰۳

تندیس
زرین

نشر تندیس زرین

تدوین: رضا زنده گل

عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	قوانین و مقررات دیه: (شامل اعضا، منافع و ارش) / [گردآورنده] رضا زنده گل.
مشخصات نشر	تهران: تندیس زرین، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	۷۱ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۸۱۴۶-۱۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	چاپ قبلیپ: چتر دانش، ۱۴۰۲ (۶۸ص).
موضوع	دیات -- ایران Iran -- Blood money (Islamic law)
شناسه افزوده	زنده گل، رضا. ۱۳۶۷ - گردآورنده
رده بندی کنگره	KMH۳۹۸
رده بندی دیوبی	۳۴۵/۵۵۰۷۷۳
شماره کتابشناسی ملی	۹۸۰۰۲۶۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

نام کتاب	قوانین و مقررات دیه (شامل اعضا، منافع و ارش)
ناشر	تندیس زرین
تدوین	رضا زنده گل
نوبت و سال چاپ	اول - ۱۴۰۳
شمارگان	۱۰۰
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۸۱۴۶-۱۴-۰

دفتر انتشارات و مرکز پخش: ۰۲۱-۶۶۹۸۱۰۵۱

 nashretandisezarin

 www.tandisezarin.com

 nashretandisezarin@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته حقوق یکی از پرطرفدارترین و جذاب‌ترین رشته‌های دانشگاهی در کشور می‌باشد، این رشته بسیار گسترده است و جنبه‌ها و ابعاد مختلف زندگی بشر را در سطح خرد و کلان دربر می‌گیرد و همه افراد به گونه‌های مختلف به دانش حقوق نیازمندند و از آن بهره می‌برند. مدرسه حقوق در سال ۱۲۹۸ در ایران زیر نظر وزارت عدلیه تأسیس شد و به آموزش حقوق می‌پرداخت. در سال ۱۳۱۳ شمسی با تأسیس دانشگاه تهران، مدرسه حقوق با مدرسه تجارت و مدرسه سیاسی تلفیق شد و دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی را به وجود آورد. مجدداً در سال ۱۳۴۰ شمسی نام این دانشکده تغییر کرد و به دانشکده حقوق و علوم سیاسی تبدیل شد و تا به امروز تحت همین عنوان دانشجو می‌پذیرد. علاوه بر این به تدریج، رشته حقوق در دانشگاه‌های مختلف کشور گسترش یافت و تدریس می‌شود.

رشته حقوق ناظر بر تمام روابط اجتماعی مردمان یک سرزمین است که آثار حقوقی دارد. روابط اجتماعی شامل دایره گسترده‌ای از ارتباطات می‌شود. در واقع حقوق قوانین و مقررات ناظر بر همه این رابطه‌هاست. ارتباطاتی چون ارتباط بین دولت و مردم، ارتباط میان مردم، ارتباط میان دولت‌ها، ارتباط میان قوای سه‌گانه و ... موضوع رشته حقوق است. حقوق به موضوعاتی مثل مالکیت، قراردادها، مسئولیت‌های اشخاص، قواعد مربوط به ارث، وصیت، ولادت، اقامتگاه اشخاص، مسئولیت‌های ناشی از حوادث و ... می‌پردازد.

با وجود گستردگی رشته حقوق، دانشجویان نیاز به مطالب و منابع روزآمد جهت تناسب و همسویی با مطالب حقوقی داشته بنابراین ضرورت و نیاز دانشجویان به بروزترین و روزآمدترین منابع و کتب حقوقی، امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد.

در همین راستا انتشارات تندیس زرین مفتخر است به‌عنوان انتشاراتی پیشرو در زمینه نشر کتب موردنیاز جامعه حقوقی علی‌الخصوص در زمینه منابع آزمون‌های: وکالت (کانون و کلا و مرکز وکلای قوه قضائیه)، مشاوران حقوقی، قضاوت، سردفتری، کارشناسی ارشد، کارشناسان رسمی، اختبار، داوری و ... گام بردارد. امید

است که این انتشارات سهمی هرچند کوچک در گسترش علم و آگاهی حقوقی در جامعه داشته باشد. تندیس زرین مبتکر برترین شیوه‌های مطالعاتی است، که در یادگیری سریع‌تر مطالب کمک بسزایی دارد.

مدیر مسئول: شهرام خلخالی

فهرست

۶	قوانین مربوط به دیه
۶	بخش اول- مواد عمومی
۶	فصل اول- تعریف دیه و موارد آن
۶	فصل دوم- ضمان دیه
۷	فصل سوم- راه‌های اثبات دیه
۸	فصل چهارم- مسئول پرداخت دیه
۱۱	فصل پنجم- مهلت پرداخت دیه
۱۱	فصل ششم- موجبات ضمان
۱۸	فصل هفتم- تداخل و تعدد دیات
۲۰	بخش دوم- مقادیر دیه
۲۰	فصل اول- دیه نفس
۲۱	فصل دوم- قواعد عمومی دیه اعضاء
۲۳	فصل سوم- دیه مقدر اعضاء
۲۳	مبحث اول- دیه مو
۲۴	مبحث دوم- دیه چشم
۲۵	مبحث سوم- دیه بینی
۲۶	مبحث چهارم- دیه لاله گوش
۲۶	مبحث پنجم- دیه لب
۲۷	مبحث ششم- دیه زبان
۲۸	مبحث هفتم- دیه دندان
۲۹	مبحث هشتم- دیه گردن
۲۹	مبحث نهم- دیه فك
۳۰	مبحث دهم- دیه دست و پا
۳۱	مبحث یازدهم- دیه ستون فقرات، نخاع و نشیمنگاه
۳۲	مبحث دوازدهم- دیه دنده و ترقوه

۳۲	.....	مبحث سیزدهم- ديه ازاله بكارت و افضاء
۳۳	.....	مبحث چهاردهم- ديه اندام تناسلى و بيضه
۳۴	.....	مبحث پانزدهم- ديه پستان
۳۴	.....	فصل چهارم- قواعد عمومى ديه منافع
۳۵	.....	فصل پنجم- ديه مقرر منافع
۳۵	.....	مبحث اول- ديه عقل
۳۶	.....	مبحث دوم- ديه شنوايى
۳۶	.....	مبحث سوم- ديه بينايى
۳۷	.....	مبحث چهارم- ديه بويائى
۳۷	.....	مبحث پنجم- ديه چشايى
۳۷	.....	مبحث ششم- ديه صوت و گويائى
۳۸	.....	مبحث هفتم- ديه ساير منافع
۳۸	.....	فصل ششم- ديه جراحتات
۴۰	.....	فصل هفتم- ديه جنين
۴۱	.....	فصل هشتم- ديه جنايت بر ميت
۴۳	.....	جدول مقادير ديه اعضاء بدن متناسب با قيمت ديه سال ۱۴۰۳

قوانین مربوط به دیه

از قانون مجازات اسلامی مصوب ۹۲

کتاب چهارم - دیات

بخش اول - مواد عمومی

فصل اول - تعریف دیه و موارد آن

ماده ۴۴۸- دیه مقدر، مال معینی است که در شرع مقدس به سبب جنایت غیرعمدی بر نفس، عضو یا منفعت، یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد، مقرر شده است.

ماده ۴۴۹- ارش، دیه غیر مقدر است که میزان آن در شرع تعیین نشده است و دادگاه با لحاظ نوع و کیفیت جنایت و تأثیر آن بر سلامت مجنی علیه و میزان خسارت وارده با در نظر گرفتن دیه مقدر و با جلب نظر کارشناس میزان آن را تعیین می‌کند. مقررات دیه مقدر در مورد ارش نیز جریان دارد مگر این‌که در این قانون ترتیب دیگری مقرر شود.

ماده ۴۵۰- در جنایت شبه‌عمدی، خطای محض و جنایت عمدی که قصاص در آن جایز یا ممکن نیست، در صورت درخواست مجنی علیه یا ولی دم دیه پرداخت می‌شود مگر به نحو دیگری مصالحه شود.

ماده ۴۵۱- در صورتی که قاتل از ورثه مقتول باشد چنانچه قتل عمدی باشد از اموال و دیه مقتول و در صورتی که خطای محض یا شبه‌عمدی باشد از دیه وی ارث نمی‌برد. در موارد فقدان وارث دیگر، مقام رهبری وارث است.

فصل دوم - ضمان دیه

ماده ۴۵۲- دیه، حسب مورد حق شخصی مجنی علیه یا ولی دم است و احکام و آثار مسئولیت مدنی یا ضمان را دارد. ذمه مرتکب جز با پرداخت دیه، مصالحه، ابراء و تهاوتر، بری نمی‌گردد.

تبصره- ورثه مقتول به‌جز بستگان مادری به نسبت سهم‌الارث از دیه مقتول نیز ارث می‌برند.

ماده ۴۵۳- هرگاه دو یا چند نفر به نحو اشتراک مرتکب جنایت موجب دیه گردند، حسب مورد هریک از شرکا یا عاقله آنها به طور مساوی مکلف به پرداخت دیه است.

فصل سوم- راه‌های اثبات دیه

ماده ۴۵۴- ادله اثبات دیه، علاوه بر قسامه، همان ادله اثبات دیون و ضمان مالی است.

ماده ۴۵۵- قتل عمدی موجب دیه، به شرح مقرر در باب قصاص با قسم پنجاه مرد و قتل غیرعمدی با قسم بیست و پنج مرد، تنها در صورت حصول لوث و فقدان ادله دیگر غیر از سوگند منکر، اثبات می‌شود.

ماده ۴۵۶- در جنایت بر اعضاء و منافع اعم از عمدی و غیرعمدی در صورت لوث و فقدان ادله دیگر غیر از سوگند منکر، مجنی علیه می‌تواند با اقامه قسامه به شرح زیر، جنایت مورد ادعاء را اثبات و دیه آن را مطالبه کند. لکن حق قصاص با آن ثابت نمی‌شود.

الف- شش قسم در جنایتی که دیه آن به مقدار دیه کامل است.

ب- پنج قسم در جنایتی که دیه آن پنج‌ششم دیه کامل است.

پ- چهار قسم در جنایتی که دیه آن دوسوم دیه کامل است.

ت- سه قسم در جنایتی که دیه آن یک‌دوم دیه کامل است.

ث- دو قسم در جنایتی که دیه آن یک‌سوم دیه کامل است.

ج- یک قسم در جنایتی که دیه آن یک‌ششم دیه کامل یا کمتر از آن است.

تبصره ۱- در مورد هریک از بندهای فوق در صورت نبودن نفرت لازم، مجنی علیه، خواه مرد باشد خواه زن، می‌تواند به همان اندازه قسم را تکرار کند.

تبصره ۲- در هریک از موارد فوق چنانچه مقدار دیه، بیش از مقدار مقرر در آن بند و کمتر از مقدار مقرر در بند قبلی باشد، رعایت نصاب بیشتر لازم است.

ماده ۴۵۷- اگر مدعی به ترتیب فوق، اقامه قسامه نکند، می‌تواند از مدعی علیه، مطالبه قسامه کند و در این صورت مدعی علیه با قسامه تبرئه می‌شود.

ماده ۴۵۸- مقررات سوگند در قسامه همان مقررات کتاب قصاص است.

ماده ۴۵۹- هرگاه در اثر جنایت واقع شده مجنی علیه یا ولی او مدعی زوال یا نقصان منفعت عضو شود در صورت لوث و عدم دسترسی به کارشناس مورد وثوق و عدم امکان آزمایش و اختبار موجب علم، ادعای مجنی علیه یا ولی او با قسامه به ترتیبی که ذکر شد، اثبات می‌شود.

ماده ۴۶۰- در اختلاف میان مرتکب و مجنی علیه یا ولی او نسبت به بازگشت تمام یا بخشی از منفعت زایل شده یا نقصان یافته، در صورت فقدان دلیل اثباتی، قول مجنی علیه یا ولی او با سوگند مقدم است و نوبت به اجرای قسامه نمی‌رسد.

ماده ۴۶۱- هرگاه مجنی علیه در ایامی که کارشناس مورد وثوق برای بازگشت منفعت زایل شده تعیین نموده است فوت نماید و مرتکب، مدعی بازگشت منفعت قبل از وفات بوده و اولیای میت، منکر آن باشند، در صورتی که مرتکب نتواند ادعای خود را ثابت کند، قول اولیاء با سوگند مقدم است و نوبت به اجرای قسامه نمی‌رسد و چنانچه تنها برخی از اولیاء سوگند بخورند، دیه نسبت به سهم آنان ثابت می‌شود.

فصل چهارم- مسئول پرداخت دیه

ماده ۴۶۲- دیه جنایت عمدی و شبه‌عمدی بر عهده خود مرتکب است.

ماده ۴۶۳- در جنایت خطای محض در صورتی که جنایت با بینه یا قسامه یا علم قاضی ثابت شود، پرداخت دیه بر عهده عاقله است و اگر با اقرار مرتکب یا نکول او از سوگند یا قسامه ثابت شد بر عهده خود او است.

تبصره- هرگاه پس از اقرار مرتکب به جنایت خطایی، عاقله اظهارات او را تصدیق نماید، عاقله مسئول پرداخت دیه است.

ماده ۴۶۴- در موارد ثبوت اصل جنایت با شهادت، علم قاضی یا قسامه، اگر مرتکب مدعی خطائی بودن آن گردد و عاقله خطاء بودن جنایت را انکار نماید، قول عاقله با سوگند پذیرفته می‌شود و دیه بر عهده مرتکب است و چنانچه عاقله از اتیان قسم نکول کند با قسم مدعی، عاقله مکلف به پرداخت دیه است.

تبصره- در صورتی که برخی از افراد عاقله سوگند یاد نمایند از پرداخت دیه معاف می‌شوند و سهم آن‌ها به وسیله مرتکب پرداخت می‌گردد.

ماده ۴۶۵- عاقله، مکلف به پرداخت دیه جنایتهایی که شخص بر خود می‌سازد نیست.

ماده ۴۶۶- عاقله، تنها مکلف به پرداخت دیه خطای محض است، لیکن ضامن اتلاف مالی که به‌طور خطایی تلف شده است نمی‌باشد.

ماده ۴۶۷- عاقله، مکلف به پرداخت دیه جنایتهای کمتر از موضعه نیست، هر چند مرتکب، نابالغ یا مجنون باشد.

تبصره- هرگاه اثر یک یا چند ضربه خطایی، صدمات متعددی بر یک یا چند عضو وارد آید، ملاک رسیدن به دیه موضعه، دیه هر آسیب به‌طور جداگانه است و برای ضمان عاقله، رسیدن دیه مجموع آن‌ها به دیه موضعه کافی نیست.

ماده ۴۶۸- عاقله عبارت از پدر، پسر و بستگان ذکور نسبی پدری و مادری یا پدری به ترتیب طبقات ارث است. همه کسانی که در زمان فوت می‌توانند ارث ببرند به‌صورت مساوی مکلف به پرداخت دیه می‌باشند.